

Kraków, 2021 r.

prof. KAAFM dr hab. inż. arch. Elżbieta Kaczmarska
Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego
Wydział Architektury i Sztuk Pięknych
ul. Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, 30-705 Kraków
e-mail: kaczmarskaelzbieta@poczta.onet.pl

**Recenzja rozprawy doktorskiej
pod tytułem
„Współczesne przestrzenie publiczne Kampusów Uniwersyteckich”**

Autor: mgr inż. arch. Angelika Chyb

Promotor: prof. dr hab. inż. arch. Wacław Seruga

I. Uwagi ogólne.

Podstawą niniejszej recenzji jest zlecenie Prodziekana ds. Nauki Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej prof. dr hab. inż. arch. Justyny Kobylarczyk (pismo z dnia .....2021 r.).

Praca podejmuje problematykę związaną z kształtowaniem zewnętrznych terenów uczelni oraz ich wpływem na stopień tożsamości użytkownika. Dotyczy badań atrakcyjności i jakości współczesnych przestrzeni publicznych na terenie kampusów uniwersyteckich, przede wszystkim tych, które mają wpływ na zaspokojenie potrzeb użytkowników, a należą do nich kreatywność, atrakcyjność, funkcja, program, kompozycja. Jakość współczesnych przestrzeni publicznych na terenie kampusów uniwersyteckich jest obecnie związana z dużym zainteresowaniem społeczeństw naukami wyższego szczebla, przy równoczesnym niezadowalającym stanie zagospodarowania terenów uczelnianych w Europie i innych kontynentach. Ten problem w swoich badaniach analizuje Autorka dysertacji, łącząc jakość i potencjał kompleksu uczelni z podniesieniem poziomu tożsamości miejsca.

Praca została przedłożona na 234 stronach wydruku komputerowego formatu A-4. Zawiera spis załączników (str. 217-219), wykaz źródeł internetowych (str. 219), wykaz ilustracji (str. 220-224), spis literatury (str. 225-232, 124 pozycje), streszczenie w jęz. polskim (str. 233-234).

Pracę podzielono na pięć równorzędnych części (rozdziały i logiczne podrozdziały):

I Część: Wprowadzenie (str. 5-29),

II Część: Teoretyczna: Przestrzeń Publiczna (str. 30-42),

III Część: Analityczna (str. 43-182),

IV Część: Zestawienie wyników badań. Ocena wzrostu tożsamości (str. 183-208),

V Część: Wnioski Końcowe (str. 209-216).

W zakresie zgodności z przyjętym tytułem, w odniesieniu do części merytorycznej, układu i objętości, przedłożona praca nie budzi zastrzeżeń. Konstrukcja pracy prawidłowa, układ czytelny, strona wizualna atrakcyjna i przekonująca.

II. Cel badań, zakres opracowania, teza.

W pracy podjęto próbę przedstawienia i przeanalizowania założeń publicznych przestrzeni uniwersyteckich na terenie kampusów, ocenę ich atrakcyjności, wpływu zastosowanych rozwiązań na użytkowników, poprawiania walorów estetycznych uczelni oraz utożsamiania się społeczeństwa z tą przestrzenią. Wybór tematu pracy był związany z osobistymi zainteresowaniami Autorki pracy oraz obserwacjami współczesnych realizacji założeń urbanistyczno-architektonicznych uczelni wyższych.

Konkretne badania poprzedziła ogólna analiza „środowiska dobrego dla nauki,” które w okresie ostatnich kilku dekad uległo zmianie. Instytucje edukacyjne stoją przed nowymi wyzwaniami, w związku ze zmianami zachodzącymi pod wpływem rozwoju nowych technologii, w dziedzinie nauczania i edukacji, szeroko rozumianej globalizacji i zmian w klimacie gospodarczym. Wykorzystanie istniejących w tym zakresie zasobów jest bardzo istotne. Muszą one być połączone z tkanką miejską, ze społeczeństwem, nastawione na ekologiczną i elastyczną architekturę. Przestrzenie nauki powinny być inspirujące i stymulujące, zachęcać do podejmowania współpracy i angażować się w edukację nieformalną.

Na wymienionych priorytetach Autorka dysertacji buduje wizję przyszłości uczelni wyższych i ich tożsamość. Zadaje pytanie (cel pracy): „czy tworzenie atrakcyjnych, odpowiadających na potrzeby użytkowników przestrzeni

uniwersyteckich wpływa na poprawienie jakości oraz potencjału kompleksu, a co za tym idzie, na podniesienie poziomu tożsamości miejsca.” Stawia tezę „tworzenie atrakcyjnych publicznych przestrzeni uniwersyteckich, otwartych na współczesne potrzeby użytkowników, wpływa na utożsamianie się użytkownika z miejscem” i tezę tą udowadnia.

Przyjętą metodę pracy odzwierciedla konstrukcja dysertacji i tematyka poszczególnych części; są to:

- wprowadzenie (cel, zakres, teza pracy, metoda pracy);
- część teoretyczna: przestrzenie publiczne i ich rozwój na przestrzeni lat oraz zależności funkcjonalno-kompozycyjne, jakie zachodziły w przestrzeniach uniwersyteckich;
- część analityczna: analiza założeń architektoniczno-urbanistycznych; zawiera dziewięć przykładów rozwiązań przestrzeni uniwersyteckich z elementami ekologicznymi oraz ich ocenę pod kątem przyjętych kryteriów;
- część syntetyczna: ocena założeń architektoniczno-urbanistycznych; poświęcona syntezy powyższych kryteriów i oceny założeń w zakresie zagadnień kompozycyjno-przestrzennych, programowo-funkcjonalnych, założeń środowiska przyrodniczego i określenia potrzeb społecznych. Ocena podana została w formie pisemnej i tabelarycznej;
- wnioski końcowe: szczegółowe podsumowanie badań, określenie wniosków, propozycje kreowania przestrzeni uczelnianych oraz ich ewolucję w kolejnych latach.

Do analiz szczegółowych wybrano dziewięć przykładów mających na celu potwierdzenie założonej tezy: na podstawie przyjętych kryteriów (rodzaj uczelni, okres powstania zespołów uniwersyteckich) wybrano trzy grupy uczelni z Europy, Dalekiego Wschodu i Azji, oraz kraje Ameryki i Australię, po trzy zespoły reprezentujące każdą grupę.

Analizowane przykłady zostały poprzedzone syntetycznym opisem dotyczącym lokalizacji, autora/autorów projektu, powierzchni kampusu oraz daty realizacji. Każdy z omawianych przykładów został zaopatrzony w krótki wstęp, podstawowe dane ilościowe, genezę uczelni.

Analiza założeń architektoniczno-urbanistycznych została przeprowadzona pod kątem przyjętych kryteriów zgromadzonych w następujących grupach:

- lokalizacja,
- dostępność komunikacyjna,
- kompozycja i przestrzeń,
- elementy środowiska przyrodniczego,
- program i funkcja.

Analizę przedstawiono w formie opisowej, tabelarycznej, dołączono zdjęcia, schematy, plany. Analiza każdego z badanych przykładów została zakończona podsumowaniem. Końcowej oceny przestrzeni kampusów uniwersyteckich dokonano na podstawie wykonanej analizy przykładów.

W części syntetycznej pracy zestawiono wyniki badań stanowiące ocenę wzrostu tożsamości według przyjętych kryteriów.

Wyniki badań przedstawione w pracy pokazują, że wprowadzenie w już funkcjonującej przestrzeni nowych elementów architektonicznych, działań urbanistycznych czy też elementów środowiska przyrodniczego, bez wątplenia podnosi jej atrakcyjność.

Wnioski końcowe, ogólne i szczegółowe, w zakresie podstawowych zagadnień dotyczących lokalizacji i dostępności funkcjonalnej, kompozycyjno-przestrzennych i środowiska przyrodniczego oraz zagadnień programowo-funkcjonalnych zamykają pracę.

III. Ocena merytoryczna pracy.

Recenzowana praca autorstwa Pani mgr inż. arch. Angeliki Chyb pt.: „Współczesne przestrzenie publiczne kampusów uniwersyteckich” podejmuje temat fascynujący społeczeństwa na każdym etapie rozwoju kultury publicznej i będący również ważnym zagadnieniem w kręgu zainteresowań wielu dyscyplin naukowych współcześnie. Każda z nich definiuje ten teren na swój sposób i przypisuje mu walory charakterystyczne dla danej dziedziny. Nie inaczej jest w przypadku kampusów uniwersyteckich i ich historii w rozwoju miast, które przywołuje Autorka dysertacji. Powołując się na literaturę przedmiotu, nazywa je „oknami do duszy miasta”, bowiem tu koncentrowała się aktywność publiczna a także obywatelska. To „serce miasta” i

także „dobra przestrzeń” różnych ośrodków, na których występuje. Lista wymagań dobrej przestrzeni „obejmuje sześć podstawowych zasad, jakie powinna” spełniać.¹

Według ustalonych kryteriów Autorka dysertacji wybrała do oceny najbardziej aktualne realizacje przestrzeni uniwersyteckich z XXI wieku, wskazując na najnowsze trendy oraz tendencje w ich projektowaniu. Wybrane przestrzenie to:

– w Azji: EWHA Womans University (Seul, Korea Południowa), Kyushu Sangyo University Landscape Design (Fukuoka, Japonia), Ben-Gurion University of the Negev (Beer-Sheva, Izrael),

– w Europie: UPC Kampus – North Campus (Barcelona, Hiszpania), University of Copenhagen – South Campus (Kopenhaga, Dania), UMEÅ University – Campus Park (Umeå, Szwecja),

– w Ameryce i Australii: Australian National University – Union Court (Acton, Canberra, ACT, Australia), Suffolk University – Roemer Plaza (Boston, Massachusetts, USA), Monash University – Caulfield Campus Green (Caulfield East, Victoria, Australia).

Wybór przykładów z całego świata ukazał podobieństwa „w postrzeganiu przez użytkowników atrakcyjnych, tożsamyh przestrzeni, pomimo odmiennych systemów budownictwa, uwarunkowań kulturowych czy też klimatycznych.”

Wybrane do analizy założenia przestrzenne kampusów uniwersyteckich są przykładami szczególnie wyróżniającymi się na tle innych realizacji pod względem podejścia do zaprojektowanej przestrzeni, a także zastosowanych współczesnych technologii.

Analiza polegała na rozpoznaniu potencjału przestrzeni uniwersyteckiej, odnosząc się do jej lokalizacji w ujęciu miasta lub całego kompleksu uniwersyteckiego oraz określenia relacji badanego terenu z istniejącą tkanką miejską, stopnia powiązań i wynikających z tego udogodnień.

---

¹ Według Alexa Garvina dobra przestrzeń musi być otwarta dla wszystkich, musi tu być coś interesującego dla każdego, musi być przestrzenią przyjazną do życia, przyczyniać się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, umieć przyciągać ludzi z całego obszaru, tworzyć ramy dla rozwoju ośrodka. Wybrałam powyższe z wielu autorów, na które powołuje się Autorka dysertacji, wypowiadających się w podobnym tonie. Z kolei inny model, sformułowany przez Kaplanów podaje kryteria atrakcyjnego otoczenia z ludzkiego punktu widzenia, będącego rozpoznany i okiełznanym, czyli: „spójne, (...) logiczne w swojej wewnętrznej organizacji, czytelne (...) zawiera wyraziste i zrozumiałe dla człowieka elementy, dostatecznie zróżnicowane, aby nie zostało odebrane jako nudne, tajemnicze, czyli takie, które zawiera ukryte informacje, stymulujące do ich poszukiwania”

Autorka dysertacji nie pomija także problemów, które są charakterystyczne dla dzisiejszych zachowań pokoleń młodych. Jest nim „brak fizycznego kontaktu i przeniesienie platformy komunikacyjnej i prawdziwego życia do przestrzeni wirtualnej i brak motywacji do nawiązywania kontaktu twarzą w twarz” i przez to „ograniczenie talentów konwersacyjnych” i brak „motywacji do angażowania się w życie społeczne”.

Zwraca uwagę na konieczność i obowiązek dostosowania wszystkich przestrzeni kampusów uniwersyteckich do potrzeb niepełnosprawnych.

Następnie Autorka pracy dokonała oceny kryteriów analizy wybranych przykładów. Zastosowała metodę wielokryterialną dziewięciu przykładów założeń architektoniczno-urbanistycznych terenów znajdujących się w obrębie kampusów uniwersyteckich XXI wieku. Oceny dokonała opierając się na danych źródłowych zawartych w literaturze przedmiotu, zabranej dokumentacji fotograficznej założeń z przeszłości i teraźniejszości oraz na podstawie własnych obserwacji i spostrzeżeń.²

---

² Dotyczą one (w dużym skrócie):

1.

- lokalizacji kampusu w układzie miasta („serce kampusu” lub także miasta)
- powiązania z tkanką miasta (zabiegi kompozycyjne oraz przestrzenne), harmonia połączenia przestrzeni, przedpole, otwarcie krajobrazów lub komunikacyjne, brama wejściowa, zasada „dobrej kontynuacji” rozumianej w kategoriach regulacji urbanistycznej i trzeciego wymiaru

2.

- dostępności komunikacyjnej (dostępność bardzo dobra, średnia, niedostateczna)
- wyeliminowania ruchu kołowego (całkowite, częściowe, brak eliminacji)
- dostępność do przestrzeni uniwersyteckiej za pomocą komunikacji indywidualnej i zbiorowej (stacja metra, przystanki autobusowe, samochód, rower/motocykl, komunikacja piesza)
- wyeliminowanie ruchu kołowego z bezpośredniego kontaktu z przestrzenią uniwersytecką (parkingi podziemne, komunikacja piesza lub rowerowa)

3.

- występowania założeń kompozycyjnych mających wpływ na orientację w terenie (oś widokowa, otwarcie/zamknięcie widokowe, dominanty urbanistyczne – zauważono mniejszą częstotliwość uwzględnienia tych aspektów, mała architektura, akcent roślinny lub wodny, itd.)

4.

- analizy założeń środowiska przyrodniczego (różny stopień zróżnicowania wysokości – mały, średni, duży – 1-3 m), zastosowania wody lub zieleni – występuje lub nie występuje, funkcje form środowiska przyrodniczego izolująca, zacieniająca, estetyczna, rekreacyjna, ekologiczna)
- występowania relacji pomiędzy założeniami środowiska przyrodniczego a rodzajem i kształtem przestrzeni uniwersyteckiej
- występowania założeń środowiska przyrodniczego w formie założeń wodnych i skupisk zieleni oraz pełniona przez nich funkcja (częstotliwość występowania, ich jakość oraz estetyka)

5.

- analizy programowo-przestrzennej (rozpoznanie i określenie przestrzenne źródeł obecnych i potencjalnych użytkowników obszarów – przyjęto dystans nieprzekraczający 500 m), analizą objęto również wybrane tereny i obiekty zlokalizowane do 500 do ok. 1000 m od obszarów badań, a ocenę występowania stref w formie przestrzeni ogólnodostępnej, półprywatnej, określono za pomocą trzystopniowej skali (mało – 100 m², średnio – 1000-2000 m², dużo – powyżej 2000 m²)
- występowania w przestrzeni obszarów służących rekreacji, edukacji i integracji

W podsumowaniu tej części pracy jej Autorka wskazała na wpływ zastosowanych zabiegów architektoniczno-urbanistycznych oddziałujących na poprawę więzi użytkownika z miejscem. Przedstawiła różnorodne elementy kompozycyjne, funkcjonalno-przestrzenne i założenia środowiska przyrodniczego jako czynniki składowe, mające bezpośredni wpływ na potrzeby użytkownika, jego odbiór przestrzeni, mający wpływ na podniesienie atrakcyjności i jakości założeń. Oprócz walorów estetycznych, przestrzenie otwarte kampusów uniwersyteckich dają również możliwość realizacji różnorodnych potrzeb, zarówno materialnych, jak i fizycznych, duchowych i emocjonalnych. Odpowiednio zaprojektowane sprzyjają nawiązywaniu interakcji społecznych i nawiązywaniu więzi pomiędzy założeniami kampusu i miastem. Każda zastana przestrzeń może być inspiracją do kreowania nowych relacji z nową lub też odnowioną przestrzenią również poza kampusem, w części miejskiej.

Konstrukcja pracy jest logiczna, metoda i wyniki badań potwierdzają tezę pracy. Autorka recenzji nie zgłasza uwag merytorycznych, podkreśla natomiast znaczącą przydatność praktyczną przeprowadzonych analiz i zaprezentowanego warsztatu badań naukowych i jego możliwości aplikacyjne.

Pozostawiam do rozważenia Autorki pracy moją sugestię szerszego uzasadnienia wyboru ośrodków uniwersyteckich do badań szczegółowych. Stwierdzam konieczność dokładnej analizy tekstu – zauważyłam znaczącą ilość błędów literowych. Ponadto zauważyłam błędy w spisie literatury (przestawienie liter, brak daty, umieszczenie cytatu bez potrzeby – poz. 81, itp.) oraz brak streszczenia w języku obcym.

IV. Podsumowanie i konkluzja.

Recenzowana praca jest przykładem naukowego podejścia do problematyki przestrzeni publicznych w warunkach szczególnych, bowiem dotyczy przestrzeni zewnętrznych kampusów uniwersyteckich i ich atrakcyjności. Udowadnia, że ich jakość odpowiadająca na potrzeby użytkowników zwiększa potencjał kompleksu i określa poziom tożsamości miejsca. Kształtowana w różny sposób, w kolejnych epokach historycznych, zawsze była znaczącą częścią całego założenia uniwersyteckiego i miejsca z nią związanego.

Wybrane do analizy przykłady z całego świata wskazują na różne podejście projektantów do tej problematyki i wskazują na powstanie „nowego wymiaru tożsamości miejsca”.

Autorka dysertacji zrealizowała przedstawione w pracy cele i udowodniła tezę. Pani mgr inż. arch. Angelika Chyb wykazała się umiejętnością wybrania do badań ważnego tematu, zebrania materiałów badawczych z dziewięciu współczesnych kampusów uniwersyteckich, ich wyselekcjonowania i opracowania, omówienia i wyciągnięcia słusznych zdaniem recenzentki wniosków. Wykazała, że z równą swobodą i odpowiedzialnością przeprowadza badania analityczne, jak i formułuje końcowe syntezy. Jest to rzetelna ocena odpowiedzialnego badacza.

Prezentowana problematyka została zilustrowana zestawem odpowiednio dobranych materiałów fotograficznych, a oceny dokonano w formie pisemnej i tabelarycznej. Tekst literacki został skrupulatnie uwiarygodniony za pomocą metod graficznych, co podwyższa wartość pracy.

Ze względu na przydatność dysertacji w praktyce architektoniczno-urbanistycznej oraz walory poznawczo-edukacyjne w zakresie kształtowania otwartych przestrzeni współczesnych kampusów uniwersyteckich rekomenduje pracę do publikacji. Temat ten – specjalistyczny, intrygujący i aktualny, sygnalizuje powstanie nowego wymiaru tożsamości miejsca w społeczeństwie XXI wieku.

Uważam, że przedłożona praca może stanowić podstawę do ubiegania się przez Panią mgr inż. arch. Angelikę Chyb o stopień doktora nauk inżynieryjno-technicznych, w dyscyplinie: architektura i urbanistyka, w specjalności: teoria i projektowanie architektoniczno-urbanistyczne. W związku z powyższym wnioskuję o pozytywne przyjęcie dysertacji Pani mgr inż. arch. Angeliki Chyb przez Wysoką Radę Wydziału i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Wnioskuję również o przyznanie Pani mgr inż. arch. Angelice Chyb wyróżnienia za ww. pracę doktorską.

.....
prof. KAAFM dr hab. inż. arch. Elżbieta Kaczmarzka